

Årsberetning 2011

FORENINGEN AF RÅDGIVENDE INGENIØRER

FRI

Indholdsfortegnelse

Formandens beretning: Klar til nye opgaver	2
Optimisme trods svag tilbagegang for branchen	4
Pejlemærker: Anerkendelse, indflydelse og udvikling	6
FRI's medlemsservice	8
Med pressen som redskab	10
CASE: Fokus på ingeniørfaglighed	12
FRI tager hånd om fremtidens ingeniører	13
Fair spilleregler for branchen	14
CASE: De nye SKI-aftaler	15
Byggesektoren i nødvendig udvikling	16
En grøn og bæredygtig vækst	18
Fokus på Danmarks infrastruktur	20
DI arbejder for videnvirksomhederne	21
Medlemstilfredshed: Det mener medlemmerne	22
Globalisering af rådgiverbranchen	24
Industrirådgivning på agendaen	24
Bestyrelse og sekretariat	25

Klar til nye OPGAVER

2011 var et år, som vi forventede os meget af. Det skulle have været året med fremgang og vækst i indtjeningen efter et par hårde kriseår. Sådan kom det ikke helt til at gå. Den globale økonomiske krise er sejlivet, og i Europa har budgetkrisen kastet EU ud i et voldsomt stormvejr. Hvordan det går i 2012 afhænger meget af, hvor ansvarlige de politiske ledere i hele verden vælger at være.

Stabilitet midt i en krisetid

Den globale økonomiske krise og politiske situation påvirker i høj grad de danske rådgivende ingeniørvirksomheder. Alligevel står vores branche mere stabilt end mange andre brancher. I 2011 var vi gode til at holde på både omsætning og medarbejdere, så vi er klar til nye opgaver. Men det gik hårdt ud over investeringerne i efteruddannelse og forskning, og vores indtjening er for lav. Det må vi rette op på i 2012, hvor verdens politiske ledere forhåbentlig får skabt stabilitet og gode vækstvilkår.

En samlet rådgiverbranche i DI

I 2011 fik FRI fuldgyldig status som ekstern brancheforening i DI. Overgangen har været i tre år, men nu står den danske rådgiverbranche godt forankret i DI med en stærk, selvstændig stemme. Processen har dog ikke været uden kritik. På FRI's generalforsamling i marts 2011 gav flere medlemmer udtryk for utilfredshed med beslutningen om DI-medlemskab, og flere ønskede bedre vilkår for små medlemmer. I bestyrelsen tog vi opfordringen op og brugte en del af 2011 på at besøge kritiske medlemmer og lytte til deres argumenter. Samtidigt diskuterede vi fordele og konsekvenser ved DI-medlemskabet.

Resultatet er klart: På generalforsamlingen 2012 vil bestyrelsen foreslå regelændringer, der letter kontingentet for mindre virksomheder og gør det muligt for medlemmer at bære flere fuldmagter til generalforsamlingen. Samtidig medførte vores dialog, at flere virksomheder valgte DI til.

Her ved årsskiftet måtte blot 16 virksomheder ekskluderes på grund af manglende tilknytning til DI. Jeg håber, at de med tiden vender tilbage igen.

FRI til at se fremad

Slutresultatet er, at FRI fortsætter som en samlet branche. Vi er forankret i DI, og vi sætter tydelige aftryk på de områder i DI, der er af betydning for rådgivende ingeniørvirksomheder. Men FRI er samtidig en tydelig, selvstændig stemme i medierne og over for bygherrer, myndigheder og ministre. Overgangen til DI har lagt beslag på en del ressourcer i FRI's sekretariat, og nu er tiden kommet til at kigge udad igen. Vi glæder os til igen at kunne koncentrere alle kræfterne om at forbedre rammevilkårene for rådgiverbranchen.

Tættere på medlemmerne

I 2011 blev de velkendte orienteringsmøder omdøbt til "dialogmøder". Det skyldes bl.a. den konstruktive debat om SKI på orienteringsmøderne i 2010, der resulterede i masser af forslag, opgaver og konstruktiv kritik. Derfor besluttede vi at videreføre den åbne dialog på møderne i 2011. Og vi blev ikke skuffede. Medlemmerne mødte talstærkt op og bød ind med opgaver og udfordringer. Det giver bestyrelsen og sekretariatet gode input til FRI's kommende strategi og dertil en masse konkrete opgaver at arbejde med. Derudover har der i 2011 været fokus på balancen mellem små og store medlemmer – SKI-processen er et godt eksempel på en sag, hvor FRI har taget de smås parti. Samtidig fik FRI et tilfredsstillende resultat i årets medlemstilfredsundersøgelse – læs mere på side 22-23.

FRI trækker på de faglige styrker i virksomhederne

Sidste år havde vi også god erfaring med at invitere medlemmerne til at deltage i faglige task forces inden for aktuelle sager. Således nedsatte vi i 2011 task forces om blandt andet SKI, arbejdsmiljø, ingeniørfaglighed, cuneco (center for produktivitet i byggeriet) og kontingentstrukturen i FRI. Alle grupper bestod af medlemmer, der gennem effektivt arbejde over en møderække kunne præsentere arbejdsrapporter og holdningsnotater, som FRI umiddelbart har kunnet gøre til

foreningens politik over for politikere, pressen og byggeriets øvrige parter. Også i 2012 vil vi invitere fagligheden indenfor, når behovet opstår.

Politisk indflydelse

Branchens rammevilkår har fyldt meget i 2011. Med et stærkt forarbejde, tætte forhandlinger og markant kritik i pressen fik FRI sat flere fingeraftryk på de nye SKI-aftaler. I pressen fik vi også rejst en vigtig debat om kommende ingeniørers faglige niveau. Vi har svaret skarpt igen på Bygherreforeningens nye totalrådgiveraftale, der på grund af vores kritik nu skal revideres. Læs mere om disse sager og mange andre emner i afsnittene fra FRI's udvalg fra side 12 og frem.

Internationalisering er fremtiden

Som nævnt gav året 2011 ikke den stabilitet og begyndende vækst, som vi havde håbet på. Men der er mange ting, vi kan lære af årets begivenheder. Som branche bliver vi nødt til at værdisætte vores ydelser bedre. Vi må ikke sælge komplekse og visionære rådgivning til samme pris som elementær projektering.

Vores samfunds betydning og berettigelse er stor og stigende, og bør genspejles i priserne. Dertil kommer, at globalisering bliver den altoverskyggende faktor for branchen i de kommende år – også for den lille virksomhed, der får nye muligheder og vil møde nye, internationale konkurrenter. Anerkendelse, indflydelse, udvikling, internationalisering og markering af branchens værdi bliver nøgleord i 2012 – og vil også blive bærende begreber for FRI's kommende strategi for 2012-2015.

Peter Hostrup Rasmussen

OPTIMISME

TRODS SVAG TILBAGEGANG FOR BRANCHEN

I 2010 oplevede rådgiverbranchen en beskeden tilbagegang efter flere år med vækst, men den opvejes til dels af en imponerende vækst for rådgiverbranchen i udlandet. For 2011 forventer vi at se en vækst på 3 procent.

Overskudsgrad på 4 procent

De sidste 10 år har rådgiverbranchen oplevet en støt stigende omsætning, og fra 2002 til 2009 steg omsætningen med 65 procent. I 2010 knækkede kurven dog, og omsætningen faldt til 11,1 mia. kr. mod 11,2 mia. kr. i 2009. Det er et fald på 1 procent. I 2011 forventes væksten i omsætningen at blive på 3 procent. Branchens overskudsgrad er faldet over de seneste fire år og gik fra 4,6 procent i 2009 til 4,0 procent i 2010, hvilket primært kan tilskrives den økonomiske krise i Danmark og internationalt. Overskudsgraden for 2011 forventes at blive på niveau med 2010.

Mindre fald i antallet af medarbejdere

Den økonomiske krise har også givet sig udslag i antallet af personer beskæftiget i branchen. FRI's medarbejderstatistik pr. 1. januar 2011 viste således, at medarbejderstaben i FRI's medlemsvirksomheder var på 11.792 ansatte, hvilket er et fald på lidt under 2 procent i forhold til 2010. Tallet hænger tæt sammen med det beskudne fald i omsætningen og forventes at ligge tæt ved samme niveau per 1. januar 2012. Samlet set er antallet af medarbejdere i rådgivende ingeniørvirksomheder i Danmark og i danskejede datterselskaber i udlandet over 22.000 globalt.

Markeds- og kundesegmenter

Brancheundersøgelsen for 2010 viser, at de væsentligste markedssegmenter for FRI's medlemmer er anlæg og byggeri, der udgør henholdsvis 30 og 29 procent af branchens omsætning. Det væsentligste kundesegment er erhvervsvirksomheder og private kunder, der udgør 49 procent af omsætningen. Staten samt regioner, kommuner og kommunale selskaber tegner sig tilsammen for 41 procent af branchens omsætning, mens forsyningsselskaber og selvejende institutioner udgør resten.

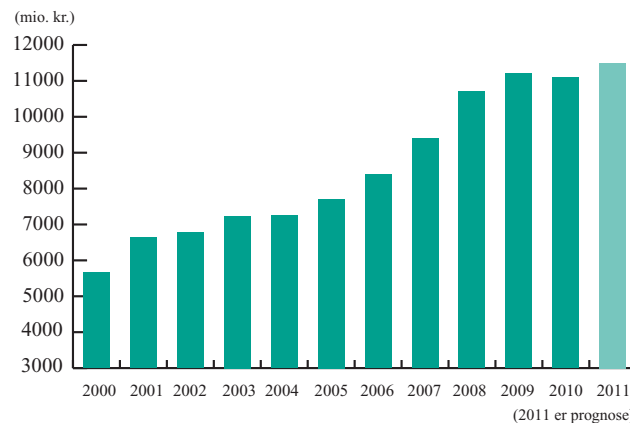
Imponerende vækst i udlandet

Eksportomsætningen i branchen udgjorde cirka 2 mia. kr. ud af en samlet omsætning på 11,1 mia. kr. i 2010. Det svarer til 18 procent af den samlede omsætning, hvilket er på niveau med andelen af den samlede omsætning i 2009. FRI's brancheundersøgelse fra 2010 viser, at Norden samt EU og EØS-landene med en andel på 45 procent forsat er det vigtigste eksportmarked. Mellemøstens andel er faldet fra 31 til 25 procent, men er stadig det næststørste marked for rådgiverbranchen. Mens eksporten har været nogenlunde uændret, så er omsætningen i de udenlandske datterselskaber steget imponerende fra 5,4 mia. kr. i 2009 til 6,6 mia. kr. i 2010, primært gennem opkøb. Det svarer til en stigning på 22 procent. Omsætningen i Danmark, eksportomsætningen og omsætningen i udenlandske datterselskaber nåede således 17,7 mia. kr. i 2010.

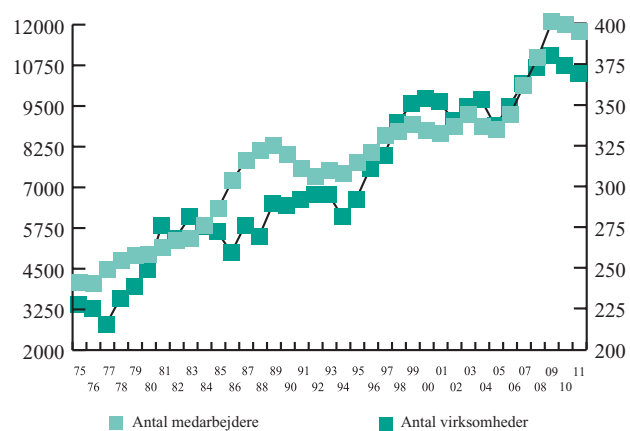
Usikkert 2012 i vente

Ifølge Økonomisk Redegørelse (december 2011) er udsigterne for den internationale økonomi forringet som følge af den voksende europæiske gældskrise. Der er således kun udsigt til meget begrænset vækst i Danmark og på de europæiske markeder, der udgør de rådgivende ingeniørers vigtigste udenlandske markeder. Væksten i BNP i Danmark forventes at blive på 1 procent i 2012. Fremrykningen af investeringer som følge af regeringens vækstpakke forventes dog at medføre en positiv udvikling på det offentlige marked for rådgivende ingeniørydelser, mens udviklingen på det private marked stadig er usikker. Derudover viser FRI's konjunkturmåling fra oktober 2011, at 30 procent af branchens virksomheder forventer en stigende ordrebeholdning, mens 68 procent forventer en uændret ordrebeholdning. Der er således plads til optimisme for 2012, der forventes endnu engang at vise en branche i vækst, drevet af især sektorerne energi og infrastruktur.

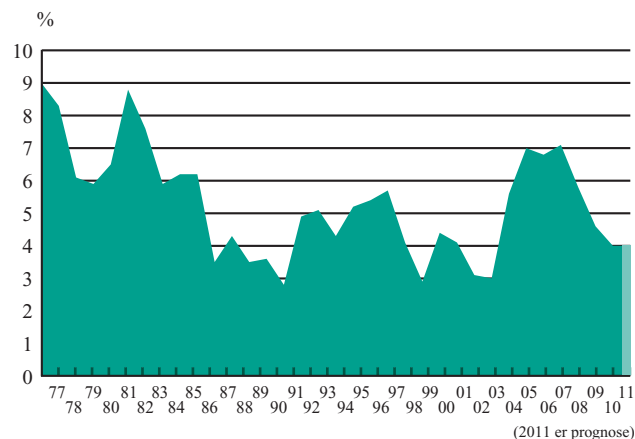
Omsætning

Medlemmer og medarbejdere

Overskudsgrad

Pejlemærker 2012

ANERKENDELSE, INDFLYDELSE OG UDVIKLING

2011

6

FRI ÅRSBERETNING

I 2012 og frem skal FRI yderligere skærpe arbejdet på de indsatsområder, som medlemmerne har brug for. De strategiske mål for tiden frem til 2012 er nået, og nu handler det om at sætte nye mål for medlemsservice og interessevaretagelse.

Mål opnået, nye på vej

FRI's strategiske mål frem til 2012 var et skærpet fokus på politisk interessevaretagelse, synliggørelse og medlemsservice, og det er vi kommet i mål med. Dertil kommer, at branchen har formået at holde sammen i overgangen til DI, og at FRI dermed stadig er organisationen for rådgivende ingeniørvirksomheder. I 2012 ligger flere opgaver lige for, eksempelvis inden for rammevilkår og energi- og klimadagsordenen, mens andre opgaver er direkte formuleret af medlemsvirksomhederne i de krav, de naturligt stiller til en moderne brancheforening.

Kampen for rimelige vilkår

Magtbalancen bølgende til stadighed frem og tilbage mellem bygherre, entreprenør og rådgiver, når projekter skal realiseres. Selvom parterne ofte er enige om de mest fornuftige vilkår, opstår der alligevel ubalancer mellem bygherrernes krav og de ydelser, rådgiverne med rimelighed kan forventes at levere – ikke mindst i forhold til risici og set i forhold til samfundsøkonomien. Flere konkrete opgaver om aftaleforhold venter FRI i 2012:

- SKI-rammeaftaleudbuddet fra efteråret 2011 kan på godt og ondt forandre det offentlige marked for rådgivende ingeniørydelser, og derfor arbejder vi kontinuerligt på forbedringer.

- EU's udbudsdirektiver skal justeres i 2012, og her er det FRI's ambition både selvstændigt og gennem DI og EFCA at søge at påvirke direktiverne i retning af mere fokus på kvalitet frem for pris.
- Bygherreforeningens totalrådgiveraftale fra 2011 indeholdt væsentlige fravigelser fra ABR89. FRI vil sammen med DANSKE ARK sikre, at en ny totalrådgiveraftale bliver et gensidigt afbalanceret dokument til gavn for alle parter.

Flere værktøjer til medlemmerne

En stor del af dagligdagen i FRI's sekretariat går med at servicere medlemsvirksomhederne ud fra deres individuelle behov. Tilgængeligheden af konkrete værktøjer om kontrakter, personaleforhold, ydelsesbeskrivelser, standarddokumenter, lønstatistik, udbudsrådgivning og juridisk bistand er noget af det, som FRI's medlemmer har prioriteret allerhøjest i den medlemstilfredshedsundersøgelse, som FRI gennemførte i 2011. Det tager vi til os, og i 2012 vil FRI arbejde for at endnu flere konkrete værktøjer stilles til rådighed. Værktøjer der kan underbygge medlemmernes forretning – uanset om man er en specialiseret enmandsvirksomhed eller en global koncern.

FRI er for alle medlemmer

Rådgivende ingeniørvirksomheder er meget forskelligartede. FRI's interessevaretagelse håndterer i dag udfordringer, der er relevante for både enmandsvirksomheden, det 10 mand store kontor, en virksomhed med 200 ansatte eller en stor global koncern. I det daglige kan der synes langt fra den enlige specialist til koncernernes globale teams, men det gab skal FRI kunne spænde over. Det afspejles i de serviceydelser, vi tilbyder, og i den interessevaretagelse, FRI udøver over for politikere, embedsmænd og branchens øvrige parter. Og ikke mindst skal det afspejles i muligheden for at præge FRI internt. I 2011 så vi, hvordan konkret kritik fra enkelte medlemmer blev den direkte årsag til nye tiltag. På den måde har alle medlemmer, store som små, en stemme, der kan få konsekvens for bestyrelsens arbejde og FRI's prioriteringer. FRI sætter også i 2012 medlemmernes udfordringer på programmet.

En bæredygtig fremtid

At skabe et samfund, der på bæredygtig vis understøtter vækst og bedre levevilkår for alle mennesker, er en af de langsigtede udfordringer for Danmark og for verden, der vil sætte dagsordenen i 2012 og i de efterfølgende år. Her har de rådgivende ingeniører en nøglerolle. Klima, miljø og energi er fagområder, der bliver altdominerende – og med det følger, at krav til infrastruktur og bygninger understøtter dette. I 2012 vil FRI fortsætte arbejdet med at kvalificere debatten om klima og energi, således at de store beslutninger træffes på et oplyst grundlag og ud fra langsigtede, holistiske vurderinger. Og således at de lovforslag og den regulering, der kommer i 2012, håndterer den langsigtede udfordring – og bygger på rådgivernes indspil og viden.

Ny strategi frem til 2015

Anerkendelse, indflydelse og udvikling

I FRI's strategi frem til 2012 skærpede vi fokus på kerneområderne for rådgivende ingeniørvirksomheder i forhold til politisk interessevaretagelse, synliggørelse og medlemsservice. Det skærpede fokus er fastholdt og danner nu basis for nye målsætninger for FRI frem mod 2015, hvor nøgleordene bliver **anerkendelse, indflydelse og udvikling**:

Anerkendelse for de løsninger, branchen leverer, og historisk set har leveret, i forhold til samfundets udvikling. FRI vil i 2012 arbejde for, at branchen anerkendes for den viden og de funktionelle løsninger, de rådgivende ingeniører leverer i udviklingen af et fremtidigt, bæredygtigt globalt samfund.

Indflydelse på de rammebetingelser branchen arbejder under. FRI vil i 2012 arbejde for, at medlemmernes viden bliver hørt i politiske og samfundsmæssige spørgsmål af betydning for branchen, eksempelvis rimelige aftalevilkår, adgang til kvalificeret arbejdskraft, gode muligheder for internationalisering af branchen samt gode muligheder for at levere innovative og banebrydende løsninger, der skaber udvikling.

Udvikling af branchen og branchens virksomheder. FRI vil i 2012 støtte og facilitere en positiv udvikling af branchen og branchens virksomheder, herunder sikre, at viden formidles, understøttes og videreudvikles, så den bliver tilgængelig for FRI's medlemmer og opfordre og inspirere medlemsvirksomhederne til udvikling.

Med anerkendelse følger indflydelse, med indflydelse følger bedre muligheder for udvikling, og med udvikling skabes fornyet grundlag for anerkendelse. Derfor er FRI's strategiske fokus frem mod 2015 vigtigt for branchen og branchens virksomheder.

FRI's bestyrelse fra venstre: Mikael Lyngsfeldt, Peter Hostrup Rasmussen, Birgit Øllgaard, Johannes Overgaard, Torben Esbensen, Mads Søndergaard, Jesper Nybo Andersen, Palle Beck Thomsen, Robert Arpe og Henrik Klinge

Service

FRI'S MEDLEMSSERVICE

FRI er din brancheorganisation. Vi arbejder for at forbedre de rådgivende ingeniørvirksomheders rammevilkår og for at servicere medlemmerne bedst muligt.

Men hvem er vi, og hvad kan du få hos FRI?

FRI's sekretariat

FRI's sekretariat består af en direktør, fem sagsmedarbejdere, to sekretærer og tre studentermedhjælpere. Det er den gruppe af personer, der holder sammen på alt det praktiske bag FRI's aktiviteter. Vi servicerer bestyrelse, udvalg og task forces, vi koordinerer med de øvrige interessenter på branchens område, taler med presse, politikere og embedsmænd, tager kontakten til bygherrer, når noget ikke stemmer i deres udbud, sender nyhedsmails ud – og meget mere.

FRI's udvalg

Sekretariatet betjener en række udvalg i FRI. Udvalgene beskæftiger sig med aftale/forsikring, byggeri, infrastruktur, energi/miljø/klima, internationale forhold samt de yngre medarbejdere. Udvalgene består af nøglepersoner fra medlemsvirksomhederne og sætter fokus på de forskellige emneområder. På www.frinet.dk (medlemsdelen) finder du dagsordner og referater fra møderne i udvalgene.

FRI's arbejdsgrupper

Udover udvalgene har FRI en lang række task forces, der håndterer aktuelle udfordringer. Task force'ne består af medarbejdere med specialviden fra FRI's medlemsvirksomheder. I 2011 har vi bl.a. haft en Byggefaglig Task Force samt task forces for arbejdsmiljø, SKI og ingeniørfaglighed, og dertil kommer FRI's koordineringsgruppe om energi i bygninger, arbejdsgruppen om ydelser og ansvar for teknik i byggeri samt FRI's HR-netværk med flere.

FRI's bestyrelse

Det er FRI's bestyrelse, der bestemmer, hvad FRI's sekretariat og faglige udvalg skal bruge tid på. Bestyrelsen består af virksomhedsledere fra FRI's medlemsvirksomheder med en passende blanding af store og små virksomheder, virksomheder fra både Øst- og Vestdanmark og fra de fleste fagligheder i branchen.

FRI'S SERVICES - BRUG OS!

- **Ydelsesbeskrivelser** for byggeri, anlæg og byggherrerådgivning giver et fælles sprog mellem bygherrer og rådgivere og er et godt værktøj, når man aftaler kontraktens omfang.
- **Brancheundersøgelsen** viser branchens økonomiske nøgletal.
- **Arrangementer og kurser** i fx ABR og AB92, hvor der også er mulighed for at bestille specielle virksomhedskurser.
- **"Kvalitet som tildelingskriterium"** rummer forslag til, hvordan udbud sker uden at prisen bliver altafgørende.
- **Find vej til DI's ekspertise:** FRI hjælper dig med at få mest ud af DI, blandt andet ved at sikre, at du får fat i den rette person.
- **Find rådgiver-funktionen** giver både medlemmer og kunder et overblik over FRI's medlemmer og deres individuelle ekspertise.
- **"Vejledning om arbejdsmiljø i byggeprocessen"** er en publikation om rådgiveres ansvar for arbejdsmiljøet.
- **Den kollektive forsikringsordning**, hvor en samlet branche hæfter kollektivt og derfor kan opnå en attraktiv service og pris.
- **Erklæringer om medlemskab og uvildighed** kan fremsendes på fem forskellige sprog, når du har brug for et bevis i udlandet.
- **Hvad koster en time** – udover lønnen? Vi kan (og må) ikke fortælle dig, hvad du skal sælge dine timer for. Men i et regneark får du overblikket over de omkostninger, du skal lægge oven i lønnen.
- **"Aftaleformular for rådgivningsydelser"** er en skabelon til en rådgiveraftale baseret på ABR 89, så du husker "det med småt".
- **FRI Young Professionals** er et netværk for de yngre ansatte i medlemsvirksomhederne. Et tilbud om at møde andre yngre i branchen, få et netværk og blive lidt klogere.
- **Skolepraktik:** Har du problemer med at skabe begejstring hos folkeskolepraktikanterne? Vi har forslag til opgaver, der både er realistiske og har det rigtige niveau for folkeskolen – og vi har også vejledende svar.
- Der er krav om **nøgletal** i offentlige udbud. Hvis du ikke har nogen endnu, tilbyder FRI at underskrive "eller tilsvarende" som neutral tredjepart.
- **Rådgiverindeks** beregnes to gange årligt og bruges af mange medlemmer til at pristalsregulere kontrakter, der strækker sig over flere år.
- **Økonomisk ansvarsbegrænsning** er ikke kun en fordel for rådgiverne, men også for bygherren. FRI har beskrevet, hvorfor man som bygherre bør begrænse ansvaret.
- **"Gode råd om udbud"** er en folder, der giver udbydere gode råd om hvordan man kan udbyde fornuftigt og inden for kravene. Rådene er møntet på bygherrerne og er til fordel for FRI's medlemmer: Det koster mange penge at afgive tilbud, så udbuddet skal være rigtigt første gang.
- **FRI's lønstatistik** viser, hvad ca. 8.000 ansatte i FRI's virksomheder får i løn. Statistikken udsendes til ejere eller adm. direktører i vores virksomheder.
- **FRI's nyhedmail** udsendes til FRI-rådgivere hver uge og giver et hurtigt overblik over nogle af de politiske, udbudsretlige og praktiske emner, der har interesse for rådgivende ingeniørvirksomheder.

Hvis du vil i dybden med disse emner, findes der mere information på www.frinet.dk

MED PRESSEN

I 2011 lykkedes det flere gange for FRI at påvirke politikere og brancheaktører gennem lanceringen af markante holdninger i den trykte presse. Samtidig kom FRI mere til orde i TV og radio end tidligere år.

FRI i medierne

I 2011 blev FRI omtalt i 520 artikler i trykte aviser, fagblade og webmedier samt enkelte omtaler i radio og tv. Dermed er målsætningen i FRI's strategi om 300 omtaler på et år til fulde nået. De 520 presseklip repræsenterer en PR-værdi på 782,5 hvilket også overstiger det fastsatte mål om en årlig PR-værdi på mindst 480.

Ingeniørbranchens innovation i frit fald

En ny brancherapport viser, at de rådgivende ingeniørselskaber

»Men spørgsmålet er ja, om det ikke er en for stor del af det samlede marked – så derfor er de mindre og små spillere også nødsaget til at sætte bånd på sig selv og begrænse deres vækst.

grad, at udnævnelserne spiller en stor rolle på det danske marked – så derfor er de mindre og små spillere også nødsaget til at sætte bånd på sig selv og begrænse deres vækst.

faktisk adfærd rådgivende ingeniørvirksomheder, 2009-2010 Rådgivende Ingeniører A/S, der har 20 medarbejdere, siger adm. direktør Birgit Ølgaard, at hendes virksomhed sætter bånd på vækst gennem en række tiltag.

virksomheden
»Det og hvis det på vores k...
ikke ov...
siger B...
Som herdes...
af hold...
ing, her...
som hel...
om ris...
sektore...
lignende...
Den ingeni...
lg om...
år, med...
20 pct.

Sygehuse og trafik holder ingeniører oppe

AF NLS-DIE HEGGLAND

Trenden er historisk dyk for hovedstaden byggeriet har de rådgivende ingeniører været i en række år, men de seneste kvartaler har i 2011 været oppe.

en har været med til at skabe en stabil omsætning. Og på nogle af de små firmaer har eget arbejdsområde i udfaldet – siger Henrik Garver.

centret med sit speciale – hvilket Henrik Garver fra FRI, 480 medarbejdere og har en omsætning på omkring 2.000 millioner kroner.

Minister vil energirenovere for milliarder

Klima, energi- og bygningsminister Martin Lidegaard vil iværksætte en grøn energirenoveringsplan, der skal virke over de kommende 20 år og give milliardomsætning.

»Ministeren i Danmark. Der er et stort behov for i alle bygninger, siger Martin Lidegaard.

over en halv årti har de rådgivende ingeniører været i en række år, men de seneste kvartaler har i 2011 været oppe.

KLIMAFORANDRINGER: FRI følger vejruddsigten

Den internationale rådgiverbranche går sammen om at finde løsninger til at håndtere de aktuelle globale udfordringer.

TOPMØDE
klima@fri.dk

Globale udfordringer såsom klimaforandringer, energieffektivitet, urbanisering og bæredygtig infrastruktur står i centrum, når den internationale brancheorgani-

Grundlæggende står de danske rådgivere gode rustet til at klare klimaforandringer og energifektivitet. Men for at fastholde en stærk dansk position, skal udviklingen følges tæt, siger adm. direktør i FRI, Henrik Garver.

» Udover de ingeniørfaglige og forretningsmæssige emner ser jeg frem til at høre mine internationale kollegers vurdering af, hvordan rådgiverbranchen skal håndtere de aktuelle globa-

»Inden for klimaforandringer...
I de kommende år vil der være et stort behov for i alle bygninger, siger Martin Lidegaard. Lidegaard vil iværksætte en grøn energirenoveringsplan, der skal virke over de kommende 20 år og give milliardomsætning.

SOM REDSKAB

Interessevaretagelse gennem medierne

Interessevaretagelse foregår ofte bedst bag kulisserne, men nogle gange er der behov for et ydre pres. FRI valgte flere gange i 2011 at gå i pressen med kritik; blandt andet af de nye SKI-aftaler, af faglighed hos nyuddannede ingeniører, og senest af energiselskabernes energispareindsats. I alle tilfælde førte presseomtalen til fornyet dialog i en ellers fastlåst situation. Offentlig kritik er effektivt, men skal bruges med omtanke.

Kritiske røster kom til orde

På generalforsamlingen i marts 2011 udtrykte nogle FRI-medlemmer utilfredshed med FRI's indtræden i DI, og de besluttede at etablere en ny rådgiverforening som et alternativ til FRI. Pressen interesserede sig naturligvis for historien. Sagen kunne have affødt store mængder destruktiv omtale til skade for alle parter i rådgiverbranchen, men medieomtalen blev på et sobert, nuanceret og beskedent niveau. Debatten om FRI's selvstændighed og uafhængighed i DI blev ført i de relevante fagmedier som Licitationen og Ingeniøren.

TV og radio

FRI's øgede presseeksponering fører i stigende grad til, at FRI-direktør Henrik Garver også bliver kontaktet af TV og radio. Således har Henrik Garver udtalt sig fem gange på TV i 2011 og 14 gange i radioen. Emnerne var primært debatten om den nedslidte Storstrømsbro og spørgsmålet om elektrificering af jernbanenet, men også globalisering og kåringen af en dansker som årets unge rådgiver i Europa kastede et TV-indslag af sig.

KORT NYT ARBEJDSMILJØ

FRI har i 2011 haft stor fokus på arbejdsmiljø i bygge- og anlægssektoren, herunder særligt rådgiverens ansvar for arbejdsmiljøkoordinering under projekteringsfaserne. FRI har sammen med Branchearbejdsmiljørådet for Byggeri & Anlæg (BAR) afholdt informationsmøder samt netværksmøder for arbejdsmiljøkoordinatorer i hele landet. Sammen med Dansk Byggeri har FRI gennemført en workshop om efteruddannelse af arbejdsmiljøkoordinatorer. Desuden har FRI i 2011 færdiggjort "Vejledning om Arbejdsmiljøforhold i Bygge-processen".

Udarbejdelse af ydelsesbeskrivelse for arbejdsmiljøkoordinatorer er netop igangsat. I 2011 blev det besluttet, at alt øvrigt arbejde vedrørende arbejdsmiljø i fremtiden vil foregå i DI samt ved ordinære møder i BAR og Arbejdstilsynet.

KORT NYT NYE MEDARBEJDERE I FRI

I 2011 fik FRI to nye faste medarbejdere. David Meyer tiltrådte den 1. november som politisk-økonomisk konsulent efter Thomas Overgaard Jensen. David Meyer kom fra en stilling som fuldmægtig i GEUS. I FRI er han tilknyttet Infrastrukturudvalget og arbejder med foreningens brancheundersøgelser.

Hanne Sattrup tiltrådte den 14. marts som ny sekretær efter Kirsten Mortensen. Hanne Sattrup kom fra en tilsvarende stilling i Ankenævnet for Huseftersyn. I FRI er Hanne Sattrup sekretær for direktør Henrik Garver.

CASE

FOKUS PÅ INGENIØR- FAGLIGHED

FRI's medlemsvirksomheder har de senere år kunnet konstatere et fald i kernefagligheden hos nyuddannede ingeniører. Det er problematisk, fordi viden bliver et altafgørende konkurrenceparameter for den vestlige verden i fremtiden.

Trods det store fokus på ingeniørmangel betyder globaliseringen af rådgiverbranchen og ingeniørfaget, at mere standardiserede opgaver i stigende grad outsources til udenlandske datterselskaber, hvilket vil være med til at tage presset af ingeniørmanglen i Danmark. Dertil kommer et større fagligt pres fra udlandet, der har fokus på udvikling og innovation for at sikre vækst, og som derfor satser behårdt på kvalitet og kernefaglighed.

FRI ønsker derfor at sætte fokus på ingeniørfaglighed. Vi ønsker at synliggøre, at ingeniører af højeste kvalitet er en absolut nødvendighed for Danmarks fremtidige konkurrenceevne, både nationalt og globalt. Det er den ingeniørfaglige base, der vinder de store projekter – det er den faglige fordybelse, der skaber grundlaget for innovation og vækst.

Konkret foreslår FRI:

- At adgangskravene til ingeniøruddannelserne skærpes
- At fag-valgfriheden indskrænkes
- At ingeniøruddannelserne øger erhvervsrelevansen i de faglige miljøer
- At uddannelsesinstitutionerne fokuserer mere på kernefaglighed og mindre på tværfaglighed
- At taxametersystemet reformeres, så det fremmer kvalitet – ikke kvantitet
- At uddannelsesinstitutionerne på ingeniørområdet gøres stærkere for at sikre, at de danske ingeniøruddannelser er blandt de førende i verden. Dette kan medføre en reduktion i antallet af uddannelsesinstitutioner for ingeniører

FRI tager hånd om fremtidens ingeniører

FRI's forum for unge ingeniører, FRI Young Professionals, kunne i 2011 fastholde tilgangen til arrangementerne, hvor FRI – YP bl.a. præsenterede Clement Kjersgaard, der gav de fremmødte redskaber til at fremme innovationen og kreativiteten. 2011 var også året hvor FRI – YP fik lanceret drejebogen for skolepraktik.

Drejebog for det gode praktikophold

FRI – YP kunne i 2011 lancere ”Drejebogen – Det gode praktikophold”. Drejebogen skal ses som et redskab til FRI's medlemsvirksomheder, der vil sikre, at folkeskolepraktikanter får en positiv oplevelse af det at være i praktik i en rådgivende ingeniørvirksomhed. Lanceringen sker som et led i FRI – YP's mål om at skabe større interesse for ingeniørfaget blandt folkeskoleelever. Med drejebogen hører der en række realistiske, simplificerede ingeniøropgaver, der giver eleven mulighed for at prøve kræfter med ingeniørfaget. Drejebogen er lavet i to udgaver: Én henvendt vores medlemmer og én henvendt til uddannelsescentre i kommunerne, der er ansvarlig for folkeskolepraktikanter.

Rift om arrangementerne

Traditionen tro har FRI – YP i årets løb afholdt en række faglige og sociale arrangementer for de yngre rådgivere. Det blev bl.a. til et spændende foredrag om international konkurrence af vice-direktør Frants Nielsen fra Henning Larsen Architects. Debattøren Clement Kjersgaard gæstede også et YP-arrangement, hvor innovation

var hovedtemaet. Begge arrangementer trak et stort antal deltagere. Ikke alle arrangementer afholdes dog indendørs, og der blev således også mulighed for at besøge ZOO i København med rundvisning efter lukketid, samt en ekskursion til Holmen for at se Frederik V's ikoniske mastekran.

FRI – YP konsolideret i Europa

EFCA har i 2011 intensiveret sit fokus på de yngre rådgivere og har etableret en portal på hjemmesiden www.EFCA.be, en nyhedsmail og et LinkedIn-forum for de yngre rådgivere. FRI – YP's opprioritering af EFCA-samarbejdet kulminerede i 2011 med det særskilte program for Europas yngre ingeniører ved EFCA's GAM i Berlin i maj. FRI – YP var repræsenteret ved Morten Alsdorf, der var blandt tovholderne ved arrangementerne, ledsaget af vinderen af konkurrencen om Årets Yngre EFCA Rådgiver, Peter Bønløkke Adamsen (Rambøll). FRI – YP forventer at fortsætte succesen fra Berlin ved EFCA's næste GAM i Lissabon maj 2012. Ved den danske konkurrence om Årets unge FRI-rådgiver blev det Frank Schwartz (COWI), der løb af med sejren.

FAIR SPILLEREGLER FOR BRANCHEN

FRI's Aftaleudvalg arbejder for at forbedre rammevilkårene for branchen og tager sig af aftalemæssige problemstillinger for medlemmerne. Udvalget varetager også FRI's kollektive forsikringsaftale. I 2011 har udvalget især arbejdet med transaktionsomkostninger, udbudsvilkår og de nye SKI-aftaler.

Problematiske risici på udbudsfronten

Offentlige udbydere flytter fortsat urimelige risici over på rådgiverne. Det kan skyldes et ønske om at fraskrive sig så meget risiko som muligt, eller angsten for som embedsmand at beslutte noget, der afviger fra det aftalesæt, man plejer at bruge. Det er imidlertid en usund tankegang: Problematiske aftalevilkår, der flytter risikoen over på rådgiverne, skal i sidste ende også betales, og dermed bliver det en samfundsøkonomisk meget dyr model. FRI har holdt mange møder med offentlige bygherrer og har også opnået forståelse for problemet hos flere store udbydere. Vi tror på, at en fortsat bearbejdning gennem dialog med bygherrer og udbudsansvarlige er vejen frem mod mere rimelige udbudsvilkår.

Gode råd om Udbud

FRI's populære pjese "Gode råd om udbud" er blevet revideret i 2011. Det skyldes vedtagelsen

af en ny "håndhævelseslov", som medfører nogle markante ændringer vedrørende frister for klager, samt bygherrens begrundelsespligt. Pjecen kan downloades på FRI's hjemmeside. Da der kommer nye tærskelværdier ved årsskiftet, vil der komme en ny version allerede primo 2012. Det er en god idé altid at kontrollere, at du og din virksomhed har den seneste version.

Ydelsesbeskrivelsen for Byggeri og Planlægning

– nu med digitalt byggeri!

FRI har i det seneste år i tæt samarbejde med DANSKE ARK arbejdet intensivt på at få revideret Ydelsesbeskrivelsen for Byggeri og Planlægning fra 2009, så den lever op til krav om digitalisering og arbejdsmiljø m.m. Organisationerne har gennemført workshops med de vigtigste interessenter, individuelle møder og en høringsrunde sidst på året. Der har været væsentlige kommentarer ikke mindst fra de offentlige bygherrer, hvilket har medført ændringer og et

CASE

DE NYE SKI-AFTALER

SKI's rammeaftaler – en halv sejr

I 2011 genudbød SKI rammeaftalerne for arkitekt- og ingeniørydelser. Da markedet rummer et potentiale på 2,1 mia. kr. var det selvsagt vigtigt for FRI at få indflydelse på aftalerne. I dialogen med SKI arbejdede vi tæt sammen med DAN-SKE ARK og DI Videnrådgiverne, idet også management- og IT-ydelser blev udbudt.

FRI's arbejdsgruppe

FRI nedsatte først en arbejdsgruppe med repræsentanter for medlemmerne, der udarbejdede FRI's krav til de nye SKI-aftaler. Sideløbende formulerede FRI sammen med DI Videnrådgiverne 20 krav for udbud om viderrådgivning. FRI's krav lød blandt andet på, at flere mindre virksomheder skulle kunne få en SKI-aftale, blandt andet via geografisk opdeling af rammeaftalerne, samt at tilbuddene ikke kun skulle vurderes på pris, men også kvalitet. I forløbet har der været en del uenighed med SKI, herunder også en disput i pressen, hvorefter flere af FRI's krav – men ikke alle – blev imødekommet. I skrivende stund er der kun gennemført én prækvalifikation. SKI har valgt at opdele rammeaftalerne i tre geografiske zoner; der er prækvalifice-

ret 14 på hver af aftalerne, men det er kun syv, der får rammeaftaler for hvert geografisk område. Af de prækvalificerede rådgivere er cirka 40 % små og mellemstore virksomheder.

Fordobling af rådgivere

Mange af virksomhederne har valgt at gå sammen i konsortier for at pulje deres kompetencer og økonomiske formåen, og det forventes, at der vil være ca. 70-90 virksomheder blandt de 315 tildelinger, hvilket svarer til en fordobling af antallet af leverandører i forhold til de nuværende aftaler. Hvis dette holder stik, har FRI alt andet lige opnået, hvad der var hovedformålet, nemlig at flere af vores medlemmer skulle kunne få en SKI-rammeaftale.

resultat, der afbalancerer de forskellige hensyn, særligt i relation til digitalt byggeri. Revisionen er nu gennemført, og den nye ydelsesbeskrivelsen bliver offentliggjort i begyndelsen af 2012. Herefter vil Ydelsesbeskrivelsen for Bygherrerådgivning samt for Anlæg og Planlægning blive tilsvarende opdateret.

Huseftersynsordningen fik et hårdt år

Det har ikke været nemt at være byggesagkyndig i 2011. Udover nedgangen i antallet af bolighandler gjorde nye reglers ikrafttræden livet surt for de bygningssagkyndige. Overgangsproblemerne ser dog ud til at være løst med et tillæg til rapporterne. Men dertil kommer et nyt krav om eftersyn af de elektriske installationer. El-eftersynsordningen tegner til at blive lettere tilgængelig end den eksisterende huseftersynsordning, både i forhold til krav og omkostninger. Det hilser FRI velkomment, men vi har opfordret til, at det er på tide at justere krav og udgifter for

de bygningssagkyndige. Desuden har FRI bedt ministeren om hjælp i forhold til forsikringssekskabernes urimelige behandling af byggesagkyndige med hensyn til voldsomme sanktioner efter en advarsel.

Lær med FRI

Aftaleudvalget har afholdt mange og velbesøgte kurser i 2011. Der er afholdt kursus i FRI's forsikringsordning, hvor advokat Peter Wengler-Jørgensen og TRYG's Per Sander stod for undervisningen. Dertil har der været afholdt en del rådgiverkurser om kontrakt- og forsikringsmæssige faldgruber, AB 92-kurser og kurser i udbudsret i såvel Jylland som København. Hertil kommer kurser ude hos medlemsvirksomhederne. Alt i alt har ca. 260 ansatte i FRI-virksomheder været på FRI-kurser i 2011.

BYGGESEKTOREN I NØDVENDIG UDVIKLING

FRI's Byggeriudvalg varetager FRI's interesser inden for byggesektoren og har i 2011 særligt fokuseret på to opgaver: At sikre, at digitaliseringen af byggeriet driver i en for rådgivende ingeniører relevant og effektiv retning, samt samarbejde med de øvrige organisationer i byggeriet.

Byggeriet og det nye politiske landskab

Mange politiske sager står stille, når der er et folketingsvalg på vej. Det gik i 2011 også ud over byggesektoren, hvor flere lovforslag og høringer blev lagt i skuffen. Den nye regering har valgt en anden ansvarsfordeling mellem de forskellige ministerier og styrelser inden for byggeriet, så mange af FRI's samarbejdspartnere har skiftet stol. Overordnet set er byggeriet blevet delt op på flere ministerier. Hovedparten, nemlig byggeområdet, er flyttet ind hos Klima-, Energi- og Bygningsministeriet. Huseftersyn og almene boliger er flyttet til Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter. Erhvervs- og Byggestyrelsen er opløst og flyttet til blandt andet Energistyrelsen. Desuden er der skabt en ny Bygningsstyrelse bestående af det tidligere Universitets- og Bygningsstyrelsen, Slots- og Ejendomsstyrelsen og dele af Erhvervs- og Byggestyrelsen. FRI skal genfinde sine gamle kontakter og præsentere sig som konstruktiv samarbejdspartner over for nye kontakter.

FRI's Byggefaglig Task Force

FRI's task force for byggefaglighed er en permanent arbejdsgruppe, der samles om aktuelle sager inden for byggeriet. Gruppen tager sig af de faglige udfordringer i byggeriet og arbejder blandt andet på at samle byggesektoren om en beskrivelse af ydelser, ansvar og grænseflader inden for de tekniske installationer. Desuden prøver tasken at samle behovet for ny viden fra virksomhederne og dermed definere de emner, der savner forskning. Gruppen fungerer desuden som sekretariatets sparring i de mange tekniske høringer, vi deltager i.

VærdiByg skaber værdi

VærdiByg er et samarbejde mellem FRI, Bygherreforeningen, Danske Arkitektvirksomheder, TEKNIQ, Dansk Byggeri, BAT-kartellet og DI Byggematerialer. VærdiByg har i 2011 arbejdet på sit hidtil største projekt – nemlig at forebygge det tab af viden, der sker i faseskiftene mellem eksempelvis projektering og udførelse. Udover at dække alle de forskellige holdninger i byggeriet skal projektet også gennemgå hele byggeprocessen fra idé til drift. VærdiByg afholdt et midtvejs-seminar i slutningen af 2011 og afslutter projektet i 2012. Udover dette store projekt har VærdiByg i 2011 udarbejdet vejledninger i målgruppe-kommunikation til byggeriet og har fået

tilsagn om midler til at udarbejde vejledninger om vinterforanstaltninger og om mere standardiserede prækvalifikationer.

Implementeringsnetværket for Det Digitale Byggeri lukker ned

Selv om Det Digitale Byggeri officielt nu er lukket, fortsætter digitaliseringen og udviklingen i byggeriet i anden form.

Byggeriets organisationer har etableret samarbejdsnetværket BUNK

(Byggeriets Udviklings NetværK). BUNK har tillige som formål at sikre koordination i underskoven af forskellige initiativer til udvikling og forskning inden for byggeriet. Det er vigtigt for FRI, at de midler, der bevilges til de talrige initiativer inden for forskning og udvikling, anvendes på en måde, så de forskellige initiativer bygger oven på hinanden i stedet for at gentage hinanden.

Cuneco digitaliserer byggeriet

Cuneco – center for produktivitet i byggeriet – har fået en bevilling på 67 millioner kroner til digitalisering af byggeriet. Det er mange penge, og FRI's medlemmer har en stor interesse i, at pengene bruges fornuftigt og fører til et godt resultat. Det er en svær opgave, cuneco står med – og derfor har FRI's bestyrelse og Byggeriudvalget fulgt arbejdet tæt, både som vagtsomme betragtere og som bidragydere. Cunecos arbejde afsluttes i 2014.

DI Byggepolitisk Specialudvalg

DI Byggematerialer og FRI udgør de mest byggeriinteresserede aktører i DI. Der er derfor oprettet et fælles forum, DI Byggepolitisk Specialudvalg, der består af repræsentanter fra de to aktører og sekretariatsbetjenes af DI Byggematerialer. Udvalget diskuterer fælles indsatser, der kan forbedre byggeriets vilkår, herunder standardisering, produktivitet og arbejdet i cuneco.

Energibesparelser i byggeri

40 procent af vores energiforbrug sker i bygninger, så der er stort politisk fokus på energibesparelser i bygninger. FRI støtter naturligvis energibesparelsetiltagene, men kæmper for, at reglerne bliver givet som funktionskrav og ikke komponentkrav. Funktionskrav er nødvendige for at rådgiverne skal kunne udfolde og udvikle byggeriet og løse udfordringerne kreativt, nyskabende og fornuftigt. FRI har været inviteret til at deltage i udviklingen af kravene hos Erhvervs- og Byggestyrelsen, men har også løbende været i dialog med både presse og politikere om emnet.

EN GRØN OG BÆREDYGTIG VÆKST

FRI's Energi-, miljø- & klimaudvalg arbejder for at skabe attraktive vilkår for FRI's medlemsvirksomheder på energi-, miljø- og klimaområdet. I 2011 har udvalget særligt haft fokus på konkurrenceforhold, energiforhandlingerne, klimatilpasning og adgang til miljøoplysninger.

Til kamp mod høje transaktionsomkostninger

Energi-, miljø- & klimaudvalget har i det forgangne år haft meget fokus på konkurrenceforhold og ikke mindst transaktionsomkostninger. Samarbejdet med KTC (Kommunal Teknisk Chefforening) om en simpel udbudsmodel for opgaver under EU's tærskelværdier har dannet grundlag for en fælles workshop mellem FRI og DANVA (Dansk Vand- og Spildevandsforening) om enklere udbudsforhold. Miljøministeriets udbudsjurister har oplyst, at ministeriet benytter en tilsvarende model. Desuden har FRI fået påvirket Miljøministeriets udbud af grundvandsramme-aftalen i retning af at mindske transaktionsomkostningerne.

Fair konkurrence, tak

FRI's medlemmer mødes nogle gange af unfair konkurrence fra offentlige institutioner. Hver gang reagerer FRI prompte. Således har vi i 2011 haft fokus på principperne for GTS-institutternes virke og har rejst kritik om udnyttelse af monopolstilling over for GTS'ernes formandskab. Desuden har vi rejst en offentlig debat om energiselskabernes uhensigtsmæssige og dyre forvaltning af Energispareindsatsen – en opgave, som FRI's medlemmer kan varetage langt billigere. Vi er i tæt dialog om bedre konkurrenceudsættelse af opgaven på Norenergis årskonference og Dansk Energis chefrådgiverseminar samt med både Energistyrelsen, Folketingets Energi-, Klima- og Bygningsudvalg samt ministeren for området. Og endeligt har FRI i 2011 taget det ekstraordinære skridt at indklage Miljøministeriet for Klagenævn for Udbud på grund af manglende konkurrenceudsættelse af ministeriets driftsopgaver. Afgørelsen træffes i 2012.

Så fik vi en arbejdsgruppe for klimatilpasninger

Klimaet forandrer sig, og samfundet må følge med. FRI har i gennem de sidste år advokeret for bedre koordinering af klimatilpasningsindsatsen og har foreslået en klimatilpasningskommission. Nu etableres denne i Miljøministeriet som en hurtigarbejdende task force af embeds-

mænd. FRI's Energi-, miljø- & klimaudvalg supplerer arbejdet med en faglig "Guideline for Klimaprojektering". Herudover har udvalget indledt samarbejde med Koordineringsenhed for Forskning i Klimatilpasning (KFT) for afholdelse af en camp i 2012 om de langsigtede videnbehov omkring klimatilpasninger. Og på et kommende dialogmøde med Naturstyrelsen om vandplaner og oversvømmelseslovgivning vil udvalget sætte fokus på klimatilpasninger inden for vandsektoren.

Lige adgang til miljødata

Videnskabelige data om miljøet i Danmark er offentligt tilgængelige for at sikre, at også private virksomheder kan udnytte disse data i projektsammenhænge. Det fungerer bare ikke tilfredsstillende. Derfor har FRI's Energi-, miljø- & klimaudvalg arbejdet for at sætte fokus på den utilstrækkelige adgang til danske miljødata, blandt andet gennem DI-workshops om miljøgodkendelser og VVM-godkendelser. FRI arbejder for, at interessenter har direkte adgang til alle danske miljødata, gerne med Danmarks Miljøportal som den naturlige indgang.

Energi i storbyer

Fremtidens storbyer skal være energieffektive – smart cities. FRI har i 2011 bidraget til Københavns Kommunes nye eksportkatalog, "Smart Cities", over bæredygtige løsninger inden for energiplanlægning, energiproduktion og energibesparelser samt håndteringen af vand i storbyer. FRI samarbejder med Copenhagen Capacity og State of Green (tidligere Klimakonsortiet) om at sikre en markedsplatform for eksport af dansk viden til smart cities – et emne, hvor den rådgivende ingeniør har en nøglerolle at spille.

Frisk inspiration udefra

FRI's udvalg består af faglige eksperter fra medlemsvirksomhederne. Alligevel er det ofte godt at få inspiration udefra. I 2011 har FRI's Energi-, miljø- & klimaudvalg kvalificeret sine møder med besøg og oplæg af så forskellige personer som direktør Henrik Lund fra Go' Energi, direktør Lars Aagaard fra Dansk Energi, konsulent Henrik Dissing fra DI Miljø, sekretariatsleder Birgitte Pahl fra Danmarks Miljøportal, konsulent Svend Binnerup fra KFT (Koordineringsenhed for forskning i klimatilpasning), samt direktør Henriette Søltøft fra DI Videnrådgiverne.

Energi og klima på tværs

I debatten om en bæredygtig fremtid taler man typisk om energieffektivisering, energirenovering af byggeri og mere vedvarende energi. Men som rådgivende ingeniør ved man, at det ikke er gjort med det. Det ved FRI også. Hvis energi og klimaindsatsen skal give mening, skal vi have et holistisk overblik på både bygninger og forsyning i sammenhæng. FRI har sammensat en række task forces, der på hver sin måde arbejder tværfagligt. Én task force beskæftiger sig blandt andet med koordination af energi og byggeri; en anden med klimatilpasset projektering. På den måde bliver faglige sammenhænge på tværs af faggrænser til bæredygtige løsninger.

FOKUS PÅ DANMARKS INFRASTRUKTUR

Igen i 2011 har der været fokus på den manglende vedligeholdelse af Danmarks infrastruktur, særligt jernbanen. FRI's Infrastrukturudvalg har desuden arbejdet med den løbende mangel på infrastruktureingeniører – senest aktualiseret af den nye regerings fremrykning af investeringer.

Forsat mangel på infrastruktureingeniører

FRI har gennem 2011 fortsat haft stort fokus på manglen på kvalificerede ingeniører til infrastrukturområdet. En evaluering af efteruddannelsesinitiativet fra 2010, hvor ledige bygningsingeniører uddannes til anlægssektoren, viste, at initiativet havde haft succes med at skaffe flere hænder, men at manglen fortsat er stor.

Dialog med de offentlige bygherrer

FRI arbejder løbende for at sikre fair konkurrence og markedsforhold, og Infrastrukturudvalget har i år blandt andet haft fokus på de offentlige myndigheders indtægtsdækkede virksomhed og egenproduktion. Der er i den forbindelse blevet set nærmere på kommunernes indkøb af Vejdirektoratets ydelser. FRI har i 2011 også været i dialog med Vejdirektoratet vedrørende deres evalueringsmodeller og ensidige fokus på pris. Ligeledes har der været fokus på en række problematiske forhold i Banedanmarks udbud på København-Ringsted.

Opkvalificering af evalueringsmodeller

FRI's infrastrukturudvalg har besluttet at ned-sætte en task force, der skal komme med et kvalificeret og sobert modspil til de offentlige bygherrer. Task forcens endelige produkt skal være et sæt anbefalinger til, hvordan den rådgivende ingeniørbranche på mere kvalificeret vis kan yde modspil til de store offentlige bygherrer og deres evalueringsmodeller. Task forcen arbejder ud fra aktuelle og konkrete eksempler på udbud offentliggjort af Vejdirektoratet og Banedanmark og vil herudfra simulere forskellige udbudsmodeller og forløb. Task forcens arbejde forventes færdigt i løbet af 2012.

Modernisering af jernbanen i Danmark

I 2011 lukkede Storstrømsbroen ned for togtrafik i over en måned. Det skabte en større debat om det manglende vedligehold af Danmarks infrastruktur og behovet for at modernisere jernbanenettet. FRI's anbefalinger om elektrificering af jernbanenettet blev citeret af flere medier, og FRI's Infrastrukturudvalg arbejder fortsat på at fremme en sammenhængende, moderne transportinfrastruktur i Danmark. Dette arbejde foregår i tæt dialog med DI Transport.

DI ARBEJDER FOR VIDENVIRKSOMHEDERNE

Fra 1. januar 2012 er alle FRI-virksomheder medlem af eller associeret til DI. Dette forhold styrker yderligere vores indflydelse og mulighed for at sætte dagsorden i DI.

Med DI som politisk rygstød

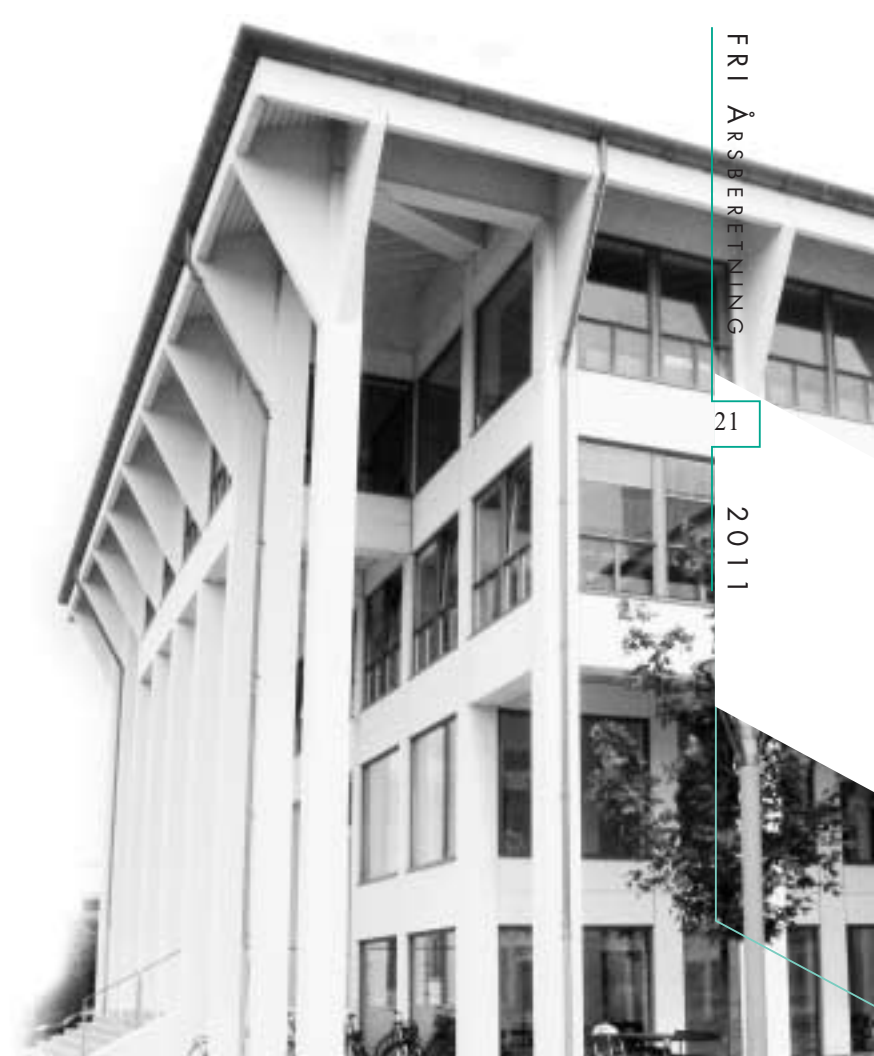
Siden 2008 har FRI været tilknyttet DI som ekstern brancheforening. Med tilknytningen har FRI som organisation opnået en række fordele. Mest væsentligt er, at det har kunnet fokusere FRI's indsats på de områder, der er særligt relevante for branchen. Med DI som rygstød har vi ganske enkelt bedre mulighed for at påvirke branchens rammevilkår – eksempelvis i sager om konkurrenceudsættelse. FRI har gennem DI større gennemslagskraft i forhold til politikere og myndigheder. Arbejdet med eksport og internationalisering er blevet styrket med overflytningen til DI, og det efterlader FRI med flere ressourcer til at fokusere på det danske marked for rådgivende ingeniører.

DI Videnrådgiverne: Fokus på videnvirksomhedernes vilkår

I 2011 har DI Videnrådgiverne arbejdet intenst med en række dagsordener, der også har meget stor betydning for FRI. DI Videnrådgiverne har særligt haft fokus på de høje transaktionsomkostninger og på udformningen af de nye SKI-aftaler på managementområdet og rådgivende ingeniørydelser i et frugtbart samarbejde med FRI. Dertil kommer DI Videnrådgivernes arbejde med forretningsudvikling i videnvirksomheder i projektet "Fremtidens videnrådgiver". DI Videnrådgiverne udgør dermed et supplerende talerør for branchen. Dette styrker FRI's dagsordener internt i DI og skaber øget synlighed om de problemstillinger, der ikke kun opleves af FRI's medlemskreds, men af alle virksomheder, der lever af professionel videnbaseret rådgivning.

Ned med transaktionsomkostningerne

Høje transaktionsomkostninger ved tilbudsafgivning er en unødvendig udgift for både bygherrer, rådgivere og samfundet generelt. Derfor har FRI arbejdet med at mindske transaktionsomkostningerne, blandt andet ved dialog med bygherrerne, ved afholdelse af konferencer og ved at rejse problemstillingen i pressen. Samtidig har FRI arbejdet tæt sammen med DI Videnrådgiverne og blandt andet bidraget til deres pjeces "Offentligt indkøb af videnrådgivning". Efterfølgende har DI Videnrådgiverne afholdt møder med kommunale udbydere og styrelser, hvor FRI's medlemmer ofte har repræsenteret branchens synspunkter. Det er et langt og sejt træk at opnå forståelse for, at det samfundsøkonomisk ikke kan betale sig at gøre aftalerne så indviklede, som det ofte er tilfældet.

DET MENER MEDLEMMERNE

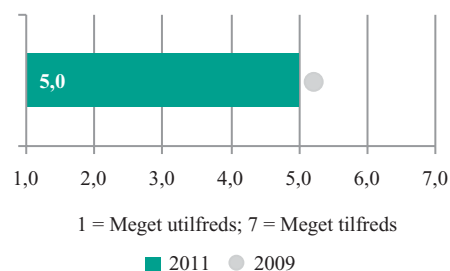
Tilfredsheden med FRI er faldet en smule fra 2009 til 2011, hvilket naturligvis kan ærgre; det er dog nok en naturlig udvikling set i forhold til den kritik af DI-medlemskabet, der har præget en del af året. Men kritikken er blevet hørt, og opfordringerne vil blive taget med både i strategi og de aktiviteter, som FRI iværksætter.

Generel god tilfredshed med FRI

FRI gennemførte i sensommeren 2011 en medlemstilfredshedsundersøgelse blandt alle FRI's medlemsvirksomheder. Medlemsundersøgelsen gennemføres ca. med to års mellemrum, sidste gang i 2009.

I FRI bruger bestyrelsen og sekretariatet undersøgelsen til at finde ud af, hvor tilfredse medlemmerne er med indsatsen. Desuden er undersøgelsen et værktøj for sekretariatet til at prioritere, hvad FRI skal bruge sine ressourcer på. Årets undersøgelse viste, at der generelt er en rigtig god tilfredshed med FRI, men det fremgår også, at der især i mindre virksomheder er lidt lavere tilfredshed. Det er noget, som vi har taget fat på at ændre - læs mere side 7.

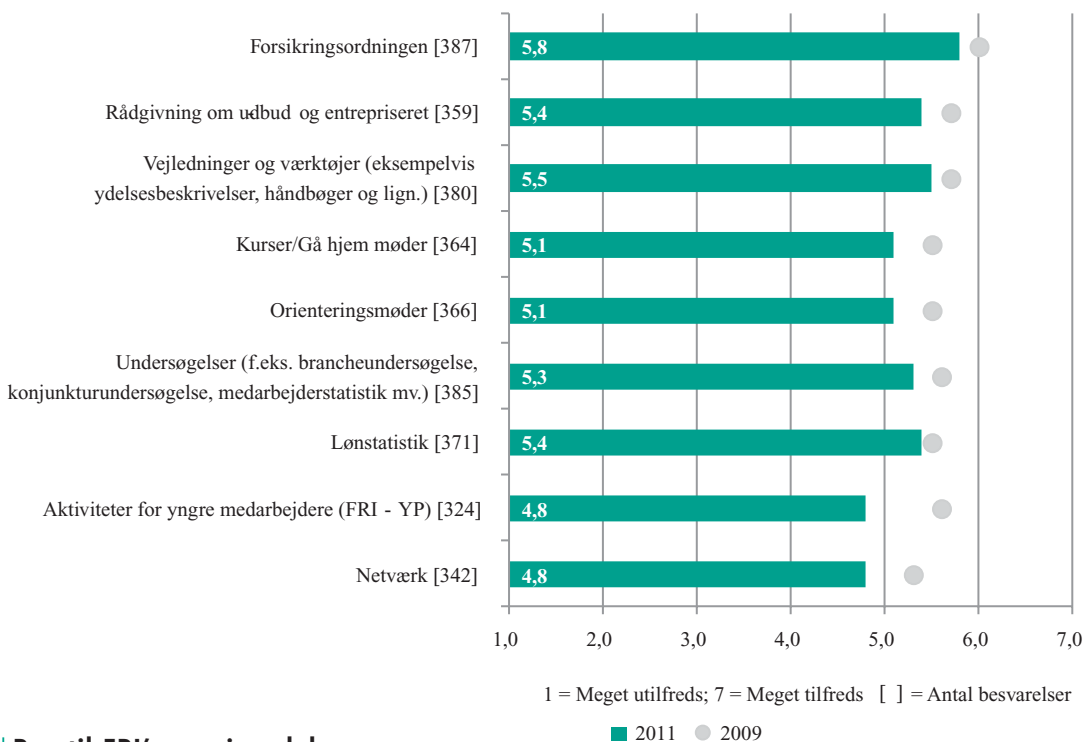
Hvor tilfreds er du samlet set med jeres medlemskab af FRI?

Hvor skal FRI markere sig?

I undersøgelsen spørger vi også om, hvilke emner skal FRI blande sig i som brancheforening. Heldigvis er der stor enighed om vigtigheden af de emner, FRI allerede har prioriteret. Kun et enkelt område – generelle politiske emner, der ikke ligger naturligt for branchen – vurderes som ikke-vigtig. Det betyder, at FRI kan overlade denne debat til DI og selv fokusere på de emner, der ligger tættere på medlemmernes forretning. Især sætter medlemmerne rammevilkår, muligheden for bedre indtjening og kampen mod unfair konkurrence højt. Det har bestyrelsen taget til sig og indarbejder i FRI's strategi for de kommende tre år.

Hvor tilfreds er du med FRI's ydelser?

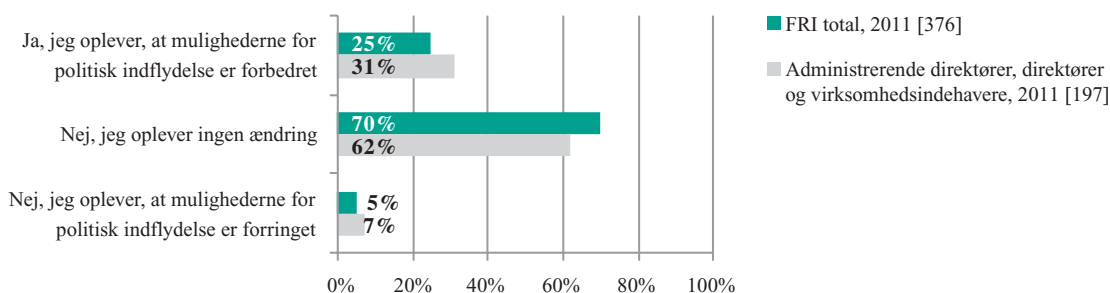

Ros til FRI's serviceydelser

Rigtig mange af FRI's serviceydelser får flotte karakterer. Forsikringsordningen topper med en karakter på 5,8, stærkt efterfulgt af lønstatistikken og vejledninger samt rådgivning om udbuds- og entrepriseretten. Der er endvidere stor enighed om, at medlemmerne ikke ønsker rabatordninger – men gerne ser rabatter på normer og standarder samt flere praktiske værktøjer og standardblanketter. Det ser vi nærmere på i 2012.

Generelt er tilfredsheden faldet en smule i forhold til 2009; det kunne skyldes den debat, der har været om FRI's medlemskab af DI. Endelig påpeges det i fritekst-kommentarerne, at FRI sender for mange undersøgelser ud til medlemmerne. Det er et punkt, vi tager op for at se, om byrden kan lettes for de mindste virksomheder.

Oplever du, at dine muligheder for politisk indflydelse er forbedret, efter FRI blev tilknyttet DI?

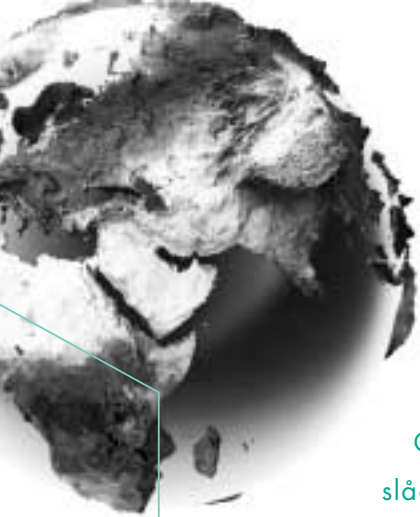

DI

I undersøgelsen har vi også spurgt ind til tilfredsheden med DI. Her er det klart, at FRI's medlemmer anerkender DI's store indflydelse for erhvervspolitikken i Danmark. Men heldigvis mener medlemmerne også, at FRI's indflydelse i DI er forbedret fra en karakter på 3,2 i 2009 til 3,9 i 2011. Kendskabet til DI's services er endnu

ikke så udbredt hos FRI's medlemmer, men i 2011 er der dog en større procentdel, der benytter disse. Især kan vi se, at DI's rådgivning om personalejura, barselsfonden og DI's kurser og arrangementer får positive evalueringer.

Internationalt

GLOBALISERING AF RÅDGIVERBRANCHEN

Globaliseringen er for længst slået igennem for FRI's medlemmer, der dagligt oplever både fordele og ulemper ved international konkurrence. Globalisering er en nøgleopgave for FRI og FRI's internationale samarbejdspartnere, EFCA i Europa og FIDIC på globalt plan.

FRI's internationale markedsudvalg

Internationalt Markedsudvalg har i 2011 blandt andet fokuseret på globaliseringsdagsorden. Her har udvalget arbejdet sammen med Dansk Arkitekturcenter om projektet "Udvid dit marked" samt med Københavns Kommune om eksportfremme i projektet "Smart Cities". Herudover har udvalget især haft fokus på de kontraktmæssige forhold og det mulige samarbejde med Udenrigsministeriet og EU's generaldirektorat for Udvikling og Samarbejde: EuropeAid.

DANIDA og Global Public Affairs

I sin løbende dialog med Udenrigsministeriets DANIDA-kontor har FRI blandt andet givet input til kontraktregelsættet omkring ansvarsbegrænsning, skatteforhold og cash flow. Udvalget har også opnået en ændring af "Standard Request For

Proposals" omkring ansvarsbegrænsning. Herudover har der været god og konstruktiv dialog med Udenrigsministeriets Global Public Affairs-enhed (GPA) om at udnytte de danske repræsentantskaber og ambassader til at skabe mere politisk pres ved tvister på de internationale markeder. EU's udenrigspolitiske generaldirektorat (DG DEVCO) er i dialog med FRI og EFCA om ændring af udformningen af deres servicekontrakter.

Årets unge europæiske rådgiver

Igen i år blev årets unge EFCA-rådgiver en dansker. Peter Bønlykke Adamsen (Rambøll) vandt foran 22 andre deltagere og imponerede dommerpanelet med sit naturgenopretningsprojekt. Den danske vinder af Årets unge FRI-rådgiver, Frank Schwartz fra COWI, blev nummer tre i konkurrencen. Det er præstationer, som lover godt for fremtiden.

EU's nye udbudsdirektiv

EFCA har haft møder med parlamentsmedlem Heidi Ryle, som er repræsentant fra udvalget om Public Procurement Issues, og med Malcolm Harbour, som er formand for Europa-Parlamentets Internationale Markeds- og Forbrugerbeskyttelsesudvalg. EFCA arbejder som FRI på at opnå støtte til mere fleksible procedurer i udbudssager, kvalitetsbaseret tildeling og muligheden for, at rådgiverbrancher kan bruge forhandling som udbudsprocedure.

2011

24

FRI ÅRSBERETNING

Industrirådgivning på agendaen

Flere af FRI's europæiske søsterorganisationer, herunder i Spanien, Sverige, Frankrig og Finland, oplever en stigende tilgang af industri- og tekniskrådgivervirksomheder som medlemmer. De arbejder typisk med såkaldt Industrial Engineering, design og procesoptimering inden for bil- og flyindustrien, elektronik, telekommunikation mv. alt sammen alene på det private marked. Derfor har den europæiske organisation for rådgivende ingeniørvirksomheder, EFCA, i 2011 udviklet aktiviteter og services for medlemmer i denne sektor og har nedsat

arbejdsgruppen "Industrial Market Task Force" til formålet.

Også i Danmark bliver kompetencerne hos de rådgivende ingeniørvirksomheder mere og mere mangfoldige, og stadig flere af FRI's medlemmer leverer ydelser inden for industri og proces (Industrial Engineering). EFCA's nye arbejdsgruppe vil blive fulgt tæt, og FRI vil i 2012 se på muligheden for at igangsætte lignende initiativer for de danske industri- og tekniskrådgivervirksomheder.

Bestyrelse og sekretariat

Bestyrelsens sammensætning efter generalforsamling i 2011

Formand

Peter Hostrup Rasmussen, COWI A/S

1. næstformand

Robert Arpe, Rambøll Danmark A/S

2. næstformand

Johannes Overgaard, Korsbæk & Partnere KS

Jesper Nybo Andersen, Orbicon A/S

Torben Esbensen, Esbensen A/S

Henrik Klinge, ALECTIA A/S

Søren Larsen, Grontmij A/S

Mikael Lyngsfeldt, Moe & Brødsgaard A/S

Mads Søndergaard, NIRAS A/S

Palle Beck Thomsen, Atkins Danmark A/S

Birgit Øllgaard, Øllgaard A/S

Sekretariatet

Henrik Garver, adm. direktør

Ulla Sassarsson, vicedirektør, sekretær for formandskab og bestyrelse, sekretær for Aftaleudvalg, forsikringsforhold, udbuds- og entrepriseret sekretær for Rets- og Responsumudvalget

Preben Boock, chefkonsulent, sekretær for Energi-, miljø- & klimaudvalget samt Internationalt markedsudvalg, arbejdsmiljø

Inge Ebbensgaard, informationschef, sekretær for Byggeriudvalget, medlemsinformation, ansættelsesret, hjemmeside, nyhedsbreve

Nina Lusty, presseansvarlig

David Meyer, konsulent, sekretær for Infrastrukturudvalget, analyser og uddannelse (tiltrådt 1. november 2011)

Hanne Sattrup, sekretær (tiltrådt 14. marts 2011)

Winnie Toft, sekretær, medlemsadministration

Lene Rosengaard, studentermedhjælp

Martin Rytkjær, studentermedhjælp

Nana Maria Tengmark, studentermedhjælp

Thomas Overgaard Jensen, konsulent, sekretær for Infrastrukturudvalget samt Internationalt markedsudvalg, analyser og uddannelse (fratrådt 1. september 2011)

Kirsten Mortensen, sekretær (gået på pension 1. maj 2011)

FRI publikation 2012/1

FORENINGEN AF RÅDGIVENDE INGENIØRER, FRI
Sundkrogskaj 20
2100 København Ø
T: 35 25 37 37
F: 35 25 37 38
E: fri@frinet.dk
W: www.frinet.dk